

SPILLPOLITISK PLATTFORM

Vedtatt av Actis-kongressen 10. april 2016

Innhold

Innhold	2
Introduksjon	3
Avhengighet og problemspilling	3
Frivillighet og pengespill.....	5
Forebygging	5
Ansvarlig spillpolitikk - enerettsmodellen	6
Ansvarlighetsregime	8
Spill som tema i skolen.....	9
Utsatte grupper	10
Arbeidsliv	10
Kunnskap og forskning	11
Markedsføring.....	11
Etablering av nye spill	12
Behandling.....	13
Referanseliste.....	14

Introduksjon

Pengespill er en aktivitet som har fascinert mennesker i alle kulturer og gjennom mange århundrer. Spill fungerer som avkobling og aktivitet, og er også en viktig inntektskilde for frivilligheten. På den andre siden representerer også pengespill et folkehelseproblem, fordi problemspilling og spillavhengighet får store konsekvenser for enkeltindivider og samfunnet.

Ifølge Hamarutvalget kjennetegnes et pengespill ved at «spilleren satser penger for å vinne en premie, innsatsen kan ikke tas tilbake etter at den er satset, og utfallet av spillet er helt eller delvis tilfeldig (Hamarutvalget). Begrepet pengespill blir i praksis brukt om alle former for lotteri og pengespill, og Actis velger å forholde seg til samme definisjon.

Uttrykket «å spille seg fra gård og grunn» er ikke av ny dato. Det er hovedgrunnen til at de fleste land i vår del av verden regulerer pengespill og ikke overlater det til frie markedskrefter. I Norge er pengespill regulert som et monopol, den såkalte «enerettsmodellen». Norsk Rikstoto har monopol på hestesportspill, mens det statlig eide selskapet Norsk Tipping har alle andre spill bortsett fra lotterier og bingo. Norsk Tippings rolle er «å kanalisere nordmenns spillelyst inn mot et moderat og ansvarlig tilbud som begrenser sosiale eller samfunnsmessige problemer. En viktig del av Norsk Tippings samfunnsoppdrag er at selskapet skal forebygge negative konsekvenser av pengespill.» (Norsk Tipping)

Ny teknologi gir imidlertid norske spillere tilgang til spilltilbud fra hele verden. Etterspørselen etter raske og interaktive spill som er lett tilgjengelige via elektroniske plattformer som internett og mobil øker, og konkurransen fra aktører utenfor Norges grenser, som tilbyr spill til norske spillere, er stor. Vi ser også at grensegangen mellom dataspill og pengespill utviskes, ved at det også kan bli store økonomiske tap knyttet til dataspilling gjennom kjøp i spill. Dataspill kan også føre til avhengighetsproblematikk og tap av kontroll over tids- og pengebruk, på samme måte som ved pengespill. Actis er primært opptatt av pengespillpolitikken, men i forebyggings- og behandlingsspørsmål vil også dataspillavhengighet være omfattet.

De fleste spillere i Norge har et uproblematisk forhold til pengespill. Det er imidlertid noen som har økt risiko for å utvikle problemer med spill, og noen er spilleavhengige.

Avhengighet og problem spilling

Universitetet i Bergen gjennomførte en større befolkningsundersøkelse om pengespill og dataspill i 2013 (Pallesen, Hanss, Mentzoni, Molde og Morken).

Resultatene viste at 7,8 prosent av befolkningen ble kategorisert som lavrisikospillere, 2,4 prosent som moderat risikospiller og 0,6 prosent som problemspiller. Det innebærer at over 100 000 nordmenn har en risikabel spillatferd og at 22 000 sliter med spillavhengighet. Sammenliknet med tidligere norske undersøkelser som har brukt samme måleinstrument, viser denne undersøkelsen en nedgang, særlig når det gjelder lavrisikospillere og problemspillere. Det er en positiv følge av forbudet mot spilleautomater, som tidligere var hovedkilden til spillproblemer og avhengighet.

Spillavhengighet er en tvangslidelse eller avhengighet på lik linje med avhengighet av alkohol og narkotika. Pengespillavhengighet er en diagnose både i amerikanske, europeiske og norske diagnosesystemer. Spillavhengighet karakteriseres av manglende kontroll over spillingen. Spillingen dominerer livet – både tanker, følelser og atferd.

Hvordan arter problemspilling seg? En person med spillproblemer vil fortsette å spille selv om konsekvensene av spillingen kan føre til store personlige, økonomiske og sosiale problemer. Spillavhengige har ofte en urealistisk tanke om å vinne tilbake de tapte pengene ved å satse enda mer, noe som forsterker problemene. Mange spillavhengige gjør også alt for å skjule konsekvensene av spillingen sin. Skammen over å spille gjør det for mange vanskelig å søke hjelp, og de søker hjelp sent. Avhengigheten har derfor store økonomiske, sosiale og psykiske konsekvenser for spilleren og dennes familie. Pårørende berøres i aller høyeste grad, ofte i form av økonomiske problemer. Mange pårørende opplever også selv å bli sykemeldt. For noen går avhengigheten også utover jobbsituasjonen, noe som forsterker de økonomiske problemene (Hjelpelinjen.no). Arbeidsplassen kan påvirkes av en ansatt med pengespillproblemer i form av spilling i arbeidstiden og mulighet for underslag. Det er derfor viktig at det settes inn egne hjelpetiltak for bedrifter som har ansatte med spillproblemer, på samme måte som dersom ansatte har rusproblemer. Dette går vi nærmere inn på i avsnittet «Arbeidsliv».

I 2015 ble norske seere utsatt for nærmere 1000 ulovlige TV-reklamer for pengespill fra utenlandske spillselskap hver dag. I tillegg kommer den massive eksponeringen for spilltilbyderne innenfor enerettsmodellen – Norsk Rikstoto og Norsk Tipping, som gjennom sportssponsing, egne program i beste sendetid og egne reklamefilmer er med på å alminneliggjøre spilling og skape sosial aksept. Vi vet fra forskningen at spillreklame påvirker særlig sårbare spillere (Pallesen, Hanss, Mentzoni, Molde og Morken (2014)).

Årsakene til at noen blir spillavhengige er komplekst, på lik linje med rusmiddelavhengighet og andre typer avhengighet. Det å utvikle et problem med spill kan ofte være et samspill mellom personlige disposisjoner og hvordan spillet er konstruert for å gi spilleren sterke følelsesopplevelser og spenning. Dette handler blant annet om tiden mellom innsats og respons. Lotto har lang tid mellom innsats og respons, noe som demper risikoen for avhengighet. Et mer risikofyllt spill kan være rulett på nett med kort tid mellom innsats og svar, med mange «nesten vinn»-

opplevelser og bruk av lyd og lyseffekter. I tillegg er innsatsen ofte tåkelagt i form av utenlandsk valuta og kreditt. Samtidig sier behandlere av pengespillproblemer at de fleste spill vil kunne trigge en person med alvorlig avhengighet, fordi enhver vindersjanse oppleves som en mulighet til å rette opp den krevende økonomiske situasjonen som er skapt av spillingen.

Frivillige organisasjoner og pengespill

Svært mange frivillige organisasjoner driver eller er mottaker av inntekter fra pengespill og tippemidler. En begrunnelse for det er at slike frie og forutsigbare inntekter gjør organisasjonslivet mer selvstendig enn spillemidlene skulle gått til staten og finansieringen av frivillige organisasjoner skulle være flyttet til statsbudsjettet. Ordningen fordrer samtidig at organisasjonene inntar en kritisk holdning til hvordan pengespillaktiviteten foregår i Norge og utfordrer frivillige organisasjoners etiske vurderinger knyttet til hva slags penger man ønsker å ta i mot.

Da Norge i en periode åpnet for konkurranse på spilleautomatmarkedet, der frivillige organisasjoner eide automater på lik linje med kommersielle aktører, fikk dette store konsekvenser i form av kraftig økning av mennesker med alvorlige spillproblemer. Frivillige organisasjoner og politikerne så at situasjonen var uholdbar, og selv om mange organisasjoner måtte akseptere et betydelig inntektsfall, er frivillige organisasjoner i dag enstemmige i at det var riktig å avvikle spilleautomatene.

Actis ønsker ikke at frivillige organisasjoner skal finansieres på en måte som skaper flere spillavhengige. Som en følge av dette må organisasjonene være ansvarlige mottakere. Så lenge organisasjonene oppfører seg som ansvarlige mottakere og bryr seg om spillpolitikken som føres, er det en styrke for spillpolitikken at vi er mottakere.

Forebygging

Spillavhengighet kan forebygges, og Actis ønsker at det forebyggende arbeidet på feltet styrkes. Forebygging dreier seg ofte om generelle tiltak på samfunnsnivå, men noe kan også gjøres mer målrettet mot enkeltgrupper som er særlig sårbare. Regjeringens handlingsplan 2016-2018 mot spillproblemer har gode intensjoner og mange gode tiltak som Actis vil følge opp nærmere i denne plattformen.

Tidlig identifisering og intervensjon er viktig for å begrense skadene av problematisk spilleatferd. Forskning tyder på at spilleavhengige som gruppe er mer belastet med alkoholproblemer, depresjon og stresslidelser enn befolkningen for øvrig, og at det

er en overrepresentasjon av personlighetsforstyrrelser, impulskontrollforstyrrelser og oppmerksomhetsforstyrrelser blant spilleavhengige. Å fange opp spilleavhengighet tidlig med ulike tiltak er derfor også god forebygging av annen avhengighet og problematikk. Tidlig intervensjon vil også bidra til å beskytte barn og unge mot utvikling av spillproblemer og avhengighet.

Ansvarlig spillpolitikk - enerettsmodellen

I utgangspunktet er det norske spillmarkedet regulert gjennom et spillmonopol. Fram til 1947 var det totalforbud mot spill med penger i Norge for å hindre at innbyggerne spilte bort pengene sine. Forbudet viste seg vanskelig å håndheve, og det ble etter hvert åpnet for pengespill gjennom et statlig monopol i 1947. Dette førte til etableringen av Norsk Tipping (pengespill) og Norsk Rikstoto (spilling på hest). Formålet med pengespillmonopolet er at det skal begrense spillingen og at det skal fungere som inntektskilde for samfunnsnyttige aktiviteter. Overskuddet fra Norsk Tipping og Norsk Rikstoto går til å finansiere idrett, kultur og humanitært arbeid.

Tre lover regulerer pengespillmarkedet i Norge: lotteriloven, pengespilloven (gir Norsk Tipping monopol på pengespill) og totalisatorloven (gir Norsk Rikstoto monopol på hestespill). Spillmarkedet er over tid noe myket opp, ved at også andre organisasjoner kan tilby enkelte typer pengespill forutsatt at det meste av pengene går til samfunnsnyttige formål.

Spillmarkedet er i endring. Hovedlinjene i den norske reguleringen har ligget fast siden etableringen av spillmonopolet. Men som andre tjenester som kan ytes digitalt, er også spillmarkedet i ferd med å flyttes til nett. Der er flere leverandører av pengespill tilgjengelig for norske spillere. Det norske markedet er attraktivt, fordi vi har en nettkompetent og sterk online-kultur. I tillegg har nordmenn god kjøpekraft og spiller mye, relativt til andre land.

Regjeringen Solberg varslet i sin regjeringserklæring fra 2013 at den «vil utrede spørsmålet om lisensordning for utenlandske spillselskaper for å se om det er mulig å kombinere sosialpolitiske hensyn og økte totale inntekter til frivilligheten innenfor EØS-avtalens rammer» (regjeringen.no). Flere delutredninger er gjennomført, og det er varslet en stortingsmelding om saken høsten 2016.

De utenlandske spillselskapene som ønsker å etablere seg i Norge, har i flere år markert sin manglende respekt for regelverk og ansvarlighet gjennom massive reklameframstøt mot norske spillere gjennom mer eller mindre lovlige kanaler, tilbud om gratisspill og bonuser og andre lokkemidler som vi vet utfordrer dem som sliter med spill. Flere uregulerte selskaper kontakter også aktivt kunder som ikke har spilt på en stund, for å lokke dem til å spille igjen. Dette er ikke aktører vi ønsker i det norske markedet.

Selv med felles regulering, med Norsk Tippings ansvarlighetsregime som standard, vil en økning av antall spilltilbydere føre til økt konkurranse om spillerne og med det økt spillpress og økt fare for spillproblemer. Markedslogikken som naturlig følger med når man åpner for kommersielle selskap på spillområdet, vil ikke bidra til økt fokus på spillansvarlighet. Vi kan ikke se at de spilltilbydere som ønsker lisens i Norge, benytter muligheten til å drive innovasjon på ansvarlighet like mye som aktørene i dagens enerettsmodell.

Det er heller ikke noe ønske blant folk om å få disse selskapene til Norge. En undersøkelse gjennomført av Respons Analyse i 2014 viste at nær 60 prosent sier nei til å åpne for utenlandske spill i Norge. Bare 11 prosent er for. En undersøkelse gjort av Sentio på oppdrag fra Actis høsten 2015 viser at 62 prosent mener regjeringen bør gjøre mer for å stoppe ulovlig spillreklame rettet mot norske forbrukere. Hele 67 prosent synes det er greit å blokkere sider som tilbyr ulovlige spill.

Actis mener at enerettsmodellen er den modellen som best ivaretar hensynet til spillansvarlighet, blant annet fordi at man beholder en politisk styring av feltet. Enerettsmodellen fordrer at Norsk Tipping skal være tilbyder av de største pengespillene i Norge, og ikke kommersielle aktører til privat profit (Hamarutvalget). Norsk spillpolitikk har en etablert tradisjon for å sette hensynet til ansvarlighet foran andre hensyn, som inntekt til gode formål eller næringshensyn. Det er avgjørende for en ansvarlig spillpolitikk at prinsippet om ansvarlighet ikke svekkes.

Det er problematisk at enerettsmodellen blir utfordret av aktører som ikke har tillatelse til å tilby spill i Norge. Utfordringen må møtes med et sterkere vern av dagens modell, ikke ved å åpne for de som i dag bryter loven for å få tilgang til det norske markedet.

Actis vil:

- At framtidens norske pengespillmodell må ha et ansvarlighetsnivå som tilsvarer minimum ansvarlighetsnivået i dagens enerettsmodell.
- Begrense markedsføring av raske spill med høy risiko for avhengighet.
- På en mest mulig hensiktsmessig måte stenge for nettsider som ikke har tillatelser i Norge, noe som er gjennomført i flere europeiske land, deriblant Danmark.
- At norske myndigheter må fortsette arbeidet mot andre lands myndigheter for å stoppe eller begrense ulovlig spillreklame gjennom kontakt med aktuelle myndigheter og gjennomgang av regelverk på området.
- Effektivisere betalingsformidlingsforbudet.
- Jobbe for bedre forbrukerinformasjon om at spill fra utenlandske tilbydere er ulovlige. Ifølge både tall fra Hamarutvalgets rapport og en egen undersøkelse Actis har fått gjennomført, tror nærmere halvparten av de spurte at spillreklamen er lovlig.

- At norske aktører som på ulikt vis medvirker til markedsføring av ulovlige spill i Norge, må stanses for å begrense undergravingen av det norske spillregimet.
- At det bør vurderes å gjennomgå - og eventuelt slå sammen - lovene som regulerer pengespill i Norge for å trygge enerettsmodellen ytterligere.
- At det bør settes en mer ansvarlig beløpsgrense hos Norsk Tipping.
- At det bør vurderes å slå sammen Norsk Tipping og Rikstoto for å sørge for at systemer for ansvarlig spill fungerer på tvers, men også for å styrke enerettsmodellen.
- At Statens pensjonsfond utland (oljefondet) ikke investerer i internasjonale pengespillselskaper.

Spillmarkedet er i rivende utvikling. Dette må følges nøye, og nye tiltak for å verne enerettsmodellen må settes inn etter hvert som teknologien gir nye muligheter.

Ansvarlighetsregime

Norge ligger i dag langt framme i internasjonal målestokk når det gjelder ansvarlighet, og krav om registrerte og identifiserte spillere, beløpsgrenser, tidsbruksgrenser, og screening av spilleratferd er en forutsetning for å lykkes med ansvarlighet og forbrukerbeskyttelse. Det ligger også mye trygghet i en enerettsmodell under statlig kontroll, der eier til enhver tid har mulighet til å gripe inn. Ved å åpne for en kommersiell konkurransesituasjon på spillmarkedet må alle aktører kunne følge de samme spillereglene. Vi vil da miste Norsk Tipping som en motor i utviklingen av ansvarlighetsregimer, og etter all sannsynlighet få et marked der alle aktørene i større grad tilpasser seg regelverket – og eventuelt utnytter gråsoner – i stedet for at vi har én aktør som kan pålegges å drive utvikling av ansvarlighetsregimer.

Om lag 160 000 nordmenn spiller bingo. Dette foregår i egne lokaler der det både er spilleautomater for bingospill og tradisjonell bingoaktivitet. Per 2016 finnes det over 200 bingohaller. I disse er det over 1400 belagoterminaler og over 6000 spilleautomater for databingo. Det er aldersgrense på 18 år for å være i lokalet, men ingen krav om registrering eller beløpsgrense (tapsgrense) for hvor mye man kan spille for per besøk eller over en periode på vanlig bingo eller databingo.

En rekke lag og foreninger mottar inntekter fra bingo. Dette er penger som gir bidrag til mye positivt lokalt arbeid, men slik bingo er organisert nå er denne spillingen ikke uproblematisk sett fra et spillansvarlighetsperspektiv. Undersøkelser viser at av de som har problemer med spill er det en svært stor andel som oppgir Belago og databingo som spill de spiller på (Pallesen et. al 2014). Erfaringen fra behandlere er også at bingo ofte spilles av spillere som er i en sårbar situasjon i utgangspunktet og som derfor lettere kan få problemer med spillingen.

Actis vil at:

- Trygghetsnivået forbedres. Målekriteriet er antall mennesker med risikoatferd knyttet til spill. Målet bør være reduksjon fra 2013-nivå (siste befolkningsundersøkelse).
- Trygghetsregimet for spillere må gjelde alle lovlige spill i Norge, også Rikstoto og bingotilbydere/databingo. Krav om registrerte spillere, felles tapsgrenser, obligatorisk PlayScan etc. må være likt hos alle lovlige tilbydere.
- Forbud mot ulike typer bonusordninger må opprettholdes.
- Det innføres et gjeldsregister. Et gjeldsregister vil kunne bidra til at man får en ansvarlig utlånspraksis, og kan hindre at enkeltpersoner tar opp forbrukslån og skaffer kredittkort hos flere aktører, for å finansiere pengespilling.
- Det ikke skal åpnes for «hjemmebingo», altså digitalbingo som kan spilles hjemmefra i sanntid.
- Det skal settes inn økt innsats for å nå bingospillere med hjelpetiltak mot spillproblemer.

Spill som tema i skolen

Ulike former for spill utgjør en stor del av mange barn og unges hverdag. Vi vet at grensegangen mellom dataspill og pengespill utviskes og at barn og unge må forholde seg til mange fallgruver, deriblant ufrivillig pengebruk og problemspilling. Skolen bør være en naturlig arena for å bevisstgjøre barn og unge om ulike aspekter ved data/pengespill, som blant annet virkemidler i reklame, tidsbruk og problemspilling. Helsesøster og rådgivere i skolen bør ha kjennskap til diagnosen problemspilling og ulike hjelpetilbud.

En definisjon på dataspillavhengighet, som beskrevet av Bergensundersøkelsen, er «overdreven og tvangsmessig bruk av dataspill som resulterer i sosiale og/eller emosjonelle problemer: Til tross for disse problemene er personen ute av stand til å kontrollere sin overdrevne bruk.» (Lemmens, Valkenburg og Peter 2009)

Actis vil at:

- Temaet problemspilling bør inn i undervisningen gjennom utarbeiding av materiell for å bevisstgjøre ungdom om avhengighet av spill/sosiale medier.
- Det skal utvikles informasjon som kan formidles via helsesøstre/helsestasjon for ungdom, samt rådgivere i skoleverket.
- Fjernbaserte hjelpetilbud som spillbehandling.no gjøres mer kjent og at det utvikles et tilsvarende lavterskeltilbud for dataspillavhengige.
- Det utvikles veilednings- og informasjonsmateriell til pårørende knyttet til dataspill.

Utsatte grupper

Internasjonale studier viser at mellom 0,8 og 5 prosent av befolkningen har spilleproblemer. En sammenstilling av 119 enkeltstående studier konkluderte med at forekomsten var høyere for ungdom enn for voksne, høyere for menn enn for kvinner, og at andelen spilleavhengige hadde økt de siste 20 årene. Universitetet i Bergens kartlegging av norske forhold (2014) peker på de samme utsatte gruppene, og bør være førende for videre forebyggende innsats. I tillegg finner forskerne at fødested utenfor Norge (særlig land fra andre kontinenter enn Europa, Nord-Amerika og Oceania) var assosiert med høy forekomst av pengespillproblemer. Dette funnet er i tråd med internasjonale studier som viser at etniske minoriteter har høyere nivå av pengespillproblem enn den etniske majoriteten.

Blå Kors i Oslo har hatt forsøksprosjekt der spillproblematikk i minoritetsmiljø har vært tema. Erfaringen var at det var viktig å bygge tillit hos ressurspersoner i disse miljøene (eksempelvis katolske prester og imamer i de største moskeene) for å nå fram med informasjon og behandlingstilbud. Prosjekter som bygger på disse erfaringene bør iverksettes.

Ut fra funnene i forskningen bør unge menn defineres som utsatt gruppe. Utfordringen som ligger i at etniske minoriteter har særlige vansker, må også adresseres og prioriteres i forskningen. Men det er også viktig med universell forebygging og å sørge for god informasjon og veiledning til pårørende.

Actis vil at:

- Det utvikles et kontaktforum med spillforeninger, f.eks. Hyperion, og arrangører av store spillsamlinger som The gathering og tilsvarende, for å la spillerne selv formidle informasjon om hjelpelinjer, digitale behandlingstilbud etc.
- Det utarbeides kultursensitiv informasjon.

Arbeidsliv

For arbeidslivet kan spilleavhengighet bli et problem fordi arbeidstakere med slik avhengighet kan være ukonsentrert på jobb, fravær kan øke, og i enkelte tilfeller begås små underslag for kunne spille videre.

Det er viktig at arbeidslivet tar pengespillproblemer på alvor. Det lar seg gjøre å lage en tilpasset Akan-avtale for å støtte medarbeidere med pengespillavhengighet. Det som skiller en Akan-avtale hvor pengespill er årsak fra en Akan-avtale om rusproblematikk, er at den ansatte skal få hjelp til å få økonomien på rett spor. Tiltak som hjelp til å refinansiere eller å søke gjeldssanering kan være viktig å få på plass før, eller parallelt med, behandling. Arbeidsplassen kan sørge for å lage automatiske trekk fra lønnen slik at nødvendige utgifter som strøm, husleie m.m. blir betalt. Bedriftshelsetjeneste eller fastlege kan henvise til behandling.

Actis vil:

- At Akan kompetansesenters veiledningstilbud til arbeidslivet styrkes, slik at flere spilleavhengige fanges opp tidligere og gis god hjelp.
- Tidfeste målet om at alle offentlige virksomheter skal ha en forankret policy for rusmiddelbruk og spill. (jfr. Folkehelsemeldingen og Stortingsmeldingen om rus «Se meg!»)
- Inkludere spørsmål om policy for rusmiddelbruk og spill i Arbeidstilsynets varselede tilsyn, og inkludere temaet i deres ulike veiledere om HMS-arbeid.
- Inkludere rusmiddelbruk og spill i Nav Arbeidslivssentres relevante kurs, og gi IA-rådgiverne skoleing på dette feltet.

Kunnskap og forskning

Actis anser det som viktig å øke forskningsinnsatsen på spillavhengighetsfeltet ved at ett eller flere miljø får langsiktig finansiering. Her kan man også sikre grunnforskning og nødvendig evaluering av hjelpetiltakene som tilbys i Norge.

Actis vil:

- At det opprettes et forsknings-/kompetansesenter for spillproblematikk. Et slikt senter kan gis oppgaven av å samordne forskning og formidle resultater mellom ulike forskningsmiljøer og ut til offentligheten.
- Ha jevnlig gjennomføring av kvantitative befolkningsundersøkelser.
- Ha kvalitative undersøkelser for å hente inn spesifikk kunnskap om utsatte grupper, som minoritetsungdom, unge gutter mer generelt og nettverksspill.
- Ha mer forskning på spilleatferd og regulerende virkemidler i spillpolitikken.
- Ha mer forskning på hvordan familiene rundt rammes når én i familien er spilleavhengig.

Markedsføring

Om lag 90 prosent av all pengespillreklame som vises på norske TV-skjermer er fra aktører som ikke har lov til å drive med denne virksomheten i Norge (Lotteritilsynet). Minst elleve TV-kanaler i Norge viser ulovlig pengespillreklame. Fra oktober 2013 til oktober 2014 brukte utenlandske spillselskaper i alt 423 millioner kroner på TV-reklame som er ulovlig i Norge, viste rapporten fra Hamarutvalget. Til sammen ble det vist i alt 360 000 reklameinnslag for ulovlig pengespill i denne perioden.

Det er behov for økt kunnskap om at spill hos utenlandske spillselskaper er ulovlige. Ifølge både tall fra Hamarutvalgets rapport og Actis sin egen undersøkelse tror nær halvparten at denne spillreklamen er lovlig.

Ved siden av TV-reklamen er det mye ulovlig spillreklame på nett, gjennom annonser og i artikler og blogger framstilt som redaksjonelt stoff. Selskapene driver også direktemarkedsføring gjennom e-post og SMS. Bonuser, free spins, sponing og produktplassering er også velkjente knep for å tiltrekke seg spillere. Fra forskning vet vi at de som allerede har et problematisk forhold til spill påvirkes i større grad av reklame enn andre. Derfor må denne praksisen stanses.

Sosiale medier har gitt spilltilbyderne nye arenaer for markedsføring. I dag har lovlige pengespill, via Norsk Tipping, reklame på for eksempel Facebook, der man sendes direkte inn på Norsk Tippings sider for pengespill. Denne type markedsføring bør strammes inn, fordi det påvirker unge og risikospillere i særlig høy grad.

Actis vil at:

- Norske myndigheter må fortsette arbeidet mot andre lands myndigheter for å stoppe ulovlig spillreklame gjennom kontakt med aktuelle myndigheter og gjennomgang av regelverk på området.
- Brudd på regelverket møtes med sanksjoner i form av bøter etc.
- Forskrifter gjennomgås med sikte på å kunne straffe aktører i Norge for medvirkning til ulovlig markedsføring, for eksempel ved bøtelegging ved brudd på regelverket.
- Også lovlig markedsføring må begrenses, særlig knyttet til de mest risikofylte spillene (raske spill).
- Informasjon om vinnere og sjanser for hvert spill skal tydeliggjøres.
- Helsedirektoratet initierer en kampanje for å øke kunnskapen om ulovlig reklame.

Etablering av nye spill

Spillpolitikken er gradvis liberalisert de siste årene. Siden 2013 er det åpnet for pokerspill og i tillegg lyst ut fem nye lotterilisenser, hvor samlet omsetning er på 1,5 milliarder kroner, med en premieandel på mellom 30 – 50 prosent. De nye lotteriene kan etter føringer fra Kulturdepartementet bruke mellom 110 – 160 millioner kroner i reklame. Til sammenligning bruker Norsk Tipping ca. 3 prosent av netto spillinntekter på reklame for sin vesentlig større spillportefølje, dvs. ca. 200 millioner kroner.

I tillegg ser vi problemet med at underholdningsselskapene går inn i spillmarkedet, i første rekke i underholdningsspill, men at disse etter hvert også innebærer bruk av penger. Vi får altså stadig nye plattformer med sosiale nettverksspill der man bruker penger.

Actis ønsker en restriktiv utvikling i spilltilbudet i Norge. Behovet for å kanalisere spillere til lovlige tilbud er der, men ønsket om å kanalisere må ikke gå på bekostning av spilleansvar.

Actis vil:

- Ha tettere politisk oppfølging av spilltilbudet i Norge og følge en restriktiv linje ved ønske om å utvide spilltilbudet.
- Reversere liberaliseringen av poker.

Behandling

Det har vært forsket mye på behandling av pengespillavhengighet. Samlestudier har sett på ulike tilnærminger, herunder psykodynamisk behandling, kognitiv atferdsterapi, selvhjelpsprogrammer, bruk av legemidler og familierapi. Ifølge forskningen er en av de mest effektive metodene så langt kognitiv atferdsterapi. En norsk studie viste at depressive plager og økt selvmordsrisiko er utbredt blant spilleavhengige. Kognitiv terapi kan ha positiv effekt på behandling av angst, depresjon, frekvens av spill og på økonomisk tap relatert til pengespill.

Det store flertallet av pasienter som blir henvist for hjelp, og som fullfører behandlingen, synes å ha god utbytte av behandlingen i form av fravær av eller redusert spilling, bedre kontroll på økonomien, lavere stressnivå og redusert selvmordsfare, bedre familiefungering og høyere livskvalitet.

Actis vil:

- At behandlingsforskningen også har en komponent av forebyggingsforskning: Vi bør vite mer om hva som virker best i forebyggingsøyemed.
- Ha jevnlig evaluering av de ulike hjelpetiltakene som brukes i Norge, med mål om å forbedre.
- At behandlingsskapasiteten kartlegges og om nødvendig utvides. Dette gjelder særlig for mindreårige med pengespillproblemer.
- At det utredes behov for døgntilbud for spillavhengige. Et slikt tilbud bør integreres i tilbudet til rus- og medikamentavhengige.
- At kompetansen på spillbehandling økes.
- At behandling for spillavhengighet bør være en del av tverrfaglig spesialisert rusbehandling for å sikre sterke fagmiljøer og kompetanse som kommer pasientene til gode.
- At pårørende involveres i behandlingen og også gis selvstendige pasientrettigheter.
- At det gis mer støtte til selvhjelpsgrupper og pårørendegrupper.
- Behandlingsstedene i større grad åpner for samarbeid med brukerorganisasjonene.
- Behandlingstilbudene i distriktene forbedres slik at det blir lettere for folk utenfor de store byene å få hjelp.

Referanseliste:

Lemmens, J. S.; Valkenburg, P. M.; Peter, J. (2009) «Development and Validation of a Game Addiction Scale for Adolescents», *Media Psychology*, 12:1, 77-95. Tilgjengelig her: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20549320>

Hamarutvalget (2014) «Grenselaese pengespel – krev ny teknologi ny regulering?» Tilgjengelig her:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/medier/rapporter/grenselaese_pengespel_2014_redusert.pdf

Hjelpelinjen.no (2015) «Er jeg spilleavhengig?» Tilgjengelig her:

<http://hjelpelinjen.no/er-jeg-spilleavhengig/>

Norsk Tipping (2015) «*Et viktig samfunnsoppdrag*» Tilgjengelig her:

<https://www.norsk-tipping.no/selskapet/samfunnsansvar/ansvarlig-spillvirksomhet>

Pallesen, Hanss, Mentzoni, Molde og Morken (2014) «Omfanget av penge- og dataspillproblemer i Norge i 2013» Tilgjengelig her:

<http://www.rus-ost.no/file=11575>

Regjeringen.no (2013) Sundvolden-erklæringen. Tilgjengelig her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/id743014/>